

Ad Mala Janusz Piech
Ul Widokowa 22a
32-031 Gaj

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

DLA KAPLICZKI ZWIEŃCZONEJ RZEźBĄ NAJŚWIETSZEJ MARII PANNY,

W SZCZEPANOWICACH, WEWNĄTRZ CMENTARZA NR 195

Z I WOJNY ŚWIATOWEJ.

autor: mgr Paulina Iwona Lis – historyk sztuki, renowator zabytków

**WOJEWODZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW W KRAKOWIE
DELEGATURA W TARNOWIE
33-100 Tarnów, ul. Konarskiego 15
tel./fax (014) 621-28-27
NIP 676-17-86-611 REGON 003918214**

ul. Hoyera 6; 30-898 Kraków

kom.: 506 66 72 00

Kraków 2019

mgr Paulina Lis
Historyk sztuki
renowator zabytków arch.
nr dypl. WHIS-419/318/99/00

**Niniejszy z a ł a c z n i k
stanowi integralną część do:**

Decyzji

Pozwoleń

Postanowienia

Opinii DT-V.5183.1.2020, AG

z dnia 23.01.2020r.

Z up. Małopolskiego Wojewódzkiego
Konservatora Zabytków w Krakowie
wz. Kierownika Zarządu w Tarnowie

Agata Klis-Toton
st. inspektor
mgr Agata Klis-Toton

Paulina Lis

Spis treści

KARTA IDENTYFIKACYJNA OBIEKTU.....	3
OPIS	4
STAN ZACHOWANIA.....	5
ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE.....	6
PROGRAM POSTĘPOWANIA KONSERWATORSKIEGO.....	7
FOTOGRAFIE.....	10

KARTA IDENTYFIKACYJNA OBIEKTU

1. **Rodzaj zabytku:** kapliczka słupowa zwieńczona figurą Najświętszej Marii Panny
2. **Lokalizacja:** 49° 56' 36.7" N, 20° 54' 58.3" E 49.943528, 20.916194
3. **Czas powstania:** rok 1853
4. **Material:** piaskowiec, stal, beton.
5. **Technika wykonania:** kamieniarstwo, liternictwo, rzeźba, ślusarstwo
6. **Styl:** historyzm
7. **Wymiary:** podstawa betonowa 1,16 na 1,02 m; cokół 0,47 na 0,55 m;
wysokość całkowita 2,72 m; figura 0,35m na 0,25m, wys 0,96 m
8. **Autor:** nieustalony
9. **Fundator:** nieustalony
10. **Zleceniodawca :** Gmina Pleśna

OPIS

Kapliczka wzniesiona została w 1853 r. Usytuowana jest przy drodze, za rowem melioracyjnym i niskim ogrodzeniem, założonego wokół niej w 1915 r. cmentarza wojennego, zaprojektowanego przez Siegfrieda Hellera, wybudowanego przez Oddział Grobów Wojennych C. i K. Komendantury Wojskowej w Krakowie.

Kapliczka składa się z podstawy, postumentu na cokole oraz zwieńczenia z zadaszaniem. Podstawa jest pogrążona w betonowym prostopadłościanie. Widoczna jest tylko jej górna, profilowana część. Cokół w formie zbliżonej do sześciennej kostki, zwieńczony profilowaniem z simą. Na nim postument w formie stojącego prostopadłościanu, o fazowanych, pionowych krawędziach. Na frontowej ścianie postumentu, w prostokątnej ramce, nieczytelny napis. Postument nakryty jest wielospadowym impostem, dołem zdobionym profilowanymi, łamanymi gzymsami.

W zwieńczeniu rzeźba Najświętsza Maria Panna Niepokalanie Poczęta.

Rzeźba przedstawia kobietę w całej postaci, frontalnie, statycznie, stojącej na pół globie, deptającej oplatającego go węża, trzymającego w pysku jabłko.

Ciężar postaci wsparty na lewej nodze, prawa lekko zgięta w kolanie. Ręce zgięte w łokciach. Dłonie skrzyżowane, prawa zamknięta na lewej, przyciśnięta do piersi. Głowa pochylona. Postać patrzy w dół. Ubrana jest w luźną, długą suknię z długimi rękawami. Na ramionach obszerny płaszcz w formie peleryny, okrywającej plecy oraz nogi postaci. Prawy brzeg płaszcza przerzucony jest przez lewe przedramię, zakrywając miękko łamanymi fałdami nogi kobiety. Twarz owalna. Czoło wysokie, szerokie, oczy przymknięte, nos wąski i pociągły, a usta wąskie i małe. Broda zaokrąglona. Włosy długie, kręcone, z przedziałkiem pośrodku, opadające na ramiona i plecy. Wokół głowy aureola z ośmioramiennymi gwiazdami.

Rzeźbę osłania baldachim, wygięty w wysoki łuk. Czoło baldachimowi od frontu ozdobione uproszczonym lambrekinem z kulkami. Tył analogiczny. Boki z obu stron zwinięte są w uproszczone woluty. Baldachim wieńczy krzyż. Całość wsparta narożnikami na czterech, wspornikach, wygiętych w dolnej części półokrągło i osadzonych w opasce ujmującej postument pod impostem.

STAN ZACHOWANIA

Kapliczka wykonana z piaskowca, jest w bardzo złym stanie technicznym. Stoi w ocienionym miejscu, pośród wysokiej zieleni. Takie usytuowanie oraz dotychczasowe zabiegi dekoracyjne i nieodpowiednia opieka nad zabytkiem, doprowadziły do silnej destrukcji kamienia. Powierzchnia wielokrotnie zacierana była zaprawami i przemalowywana w przypadkowej kolorystyce. Pomalowanie szczelną warstwą lakieru podczas „odnawiania” uniemożliwiło odparowywanie wody i spowodowało osypywanie i złuszczenie powierzchni kamienia. Elementy kapliczki są spękane, silnie rozwarstwione zasolone i zwietrzałe. Liczne ubytki formy rzeźbiarskiej. Głowa figury odłamana, przytwierdzona za pomocą zaprawy i drutu. Aureola pocięta, skorodowana, z resztkami farby. Brak kilku gwiazdek, a pozostałe są pocięte, z odłamanymi końcówkami ramion oraz skorodowane. Spoiny zwietrzałe, spękane i wykruszone. Literactwo nieczytelne, wypłukane zatarte i zamalowane. Powierzchnia kamienia jest zabrudzona, pokryta spękaną warstwą przemalowań, zawilgocona i zasolona. Dolne partie kamienia są zazielenione, porośnięte mchem i silnie zawilgocone czego przyczyną jest brak izolacji poziomej. Widoczne są liczne ubytki formy profilowania oraz głębokie wżery. Daszek który osłania figurę przed opadami skorodowany a jego mocowanie poluzowane.

ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Wykonane będą czynności mające na celu powstrzymanie procesów destrukcji oraz przywrócenie obiektowi pełni walorów estetycznych. Zakłada się demontaż wszystkich elementów kapliczki powyżej podstawy zatopionej w betonowym bloku. Kamień i beton zostanie oczyszczony. Elementy zostaną odkazione, odsolone, zaimpregnowane i uzupełnione a rzeźbie, po zdjęciu przemalowań, zostanie przywrócona polichromia wg oryginalnej kolorystyki. Na podstawie zostanie położona izolacja pozioma a na niej zmontowane zostaną pozostałe elementy kapliczki, po przeprowadzeniu pełnej konserwacji technicznej i estetycznej.. Powierzchnia kamienia i betonu zostanie zahydrofobizowana. Daszek będzie oczyszczony, zabezpieczony przed korozją a następnie zamocowany w taki sposób aby nie powodował niszczenia elementów kamiennych.

mgr Paulina Lis
Historia sztuki
renowator zabytków arch.
nr dypl. WHIS-419/318/99/00

Paulina Lis

PROGRAM POSTĘPOWANIA KONSERWATORSKIEGO

1. Wykonanie pełnej dokumentacji fotograficznej stanu zachowania.
2. Demontaż poszczególnych elementów kapliczki, powyżej podstawy zatopionej w betonowym bloku i przewiezienie do pracowni. Beton i widoczny fragment kamiennej podstawy poddać konserwacji na miejscu.
3. Pobranie próbek warstw malarskich i przebadanie ich celem ustalenia stratygrafii nawarstwień i pierwotnej kolorystyki.
4. Usunięcie wtórnych warstw malarskich z powierzchni rzeźby i profili, chemiczne - za pomocą preparatów typu vitaf, skansol
5. Usunięcie uzupełnień, szpachlówek i oczyszczenie ręczne powierzchni kamienia za pomocą dłutek, skalpeli, kamyków szlifierskich.
6. Doczyszczenie powierzchni postumentu cokołu i podstawy metodą strumieniowo-ścierną, niskociśnieniową, z mgłą wodną i pyłem kwarcowym szklarskim lub kuleczkami szklanymi, np. urządzeniem Schmidt. Rodzaj ścierniwa i ciśnienie dobrać w formie prób.
7. Odsolenie piaskowca metodą swobodnej migracji do rozszerzonego środowiska poprzez okłady z ligniny i pulpy celulozowej oraz wody destylowanej lub demineralizowanej zmieniane wielokrotnie po wyschnięciu.
8. Dezynfekcja kamienia i betonu przez dwukrotne, w odstępie dwutygodniowym, nasączenie preparatem Keim Algicid Plus lub Remmers-Grünbelag-Entferner
9. Impregnacja wzmacniająca miejsc słabych, osypujących się – KEIM Silex OH lub Remmers KSE 300.

10. Sklejenie odłamanych czy pękniętych elementów klejem Akepox firmy Akemi.
11. Flekowanie dużych ubytków odpowiednio dobranym pod względem koloru i uziarnienia kamieniem.
12. Uzupelnienie ubytków formy elementów z piaskowca: przez wykonanie kitów tradycyjnych na bazie białego cementu i piasku o dobranym uziarnieniu, odpowiednio barwionych w masie pigmentami odpornymi na alkalia. Większe uzupełnienia będą oparte na zbrojeniach z drutu ze stali nierdzewnej. Powierzchnia kitów fakturowana będzie rzeźbiarsko, zgodnie z charakterem powierzchni oryginalnej.
13. Scalenie kolorystycznie wszystkich uzupełnień farbami Keim Restaurolasur .
14. Przywrócenie rzeźbie pierwotnej kolorystyki – ustalonej na podstawie analiz pobranych próbek, farbami Keim Restaurolasur .
15. Ułożenie na kamiennej podstawie izolacji poziomej z wytłaczanej folii polietylenowej o grubości 0,3 mm z lub papy bitumicznej modyfikowanej elastomerem.
16. Montaż elementów pomnika na bolcach ze stali nierdzewnej i zaprawie wapiennej z dodatkiem białego cementu.
17. Spoinowanie obiektu masą tradycyjną, paroprzepuszczalną piaskowo wapienną z dodatkiem białego cementu portlandzkiego, barwioną w masie na kolor lokalny.
18. Hydrofobizacja powierzchni kamienia i betonu preparatem Sarsil H14R
19. Oczyszczenie daszku i aureoli z warstw farby i ognisk korozji metodą strumieniowo-ścierną.

20. Nadanie aureoli odpowiedniego kształtu i odtworzenie brakujących gwiazdek
21. Zabezpieczenie antykorozyjnie elementów metalowych przez pomalowanie epoksydową farbą podkładową i farbą nawierzchniową poliuretanową. Kolory nawierzchni wg badań odkrywkowych.
22. Montaż daszku z podłożeniem pod jego obejmę pasków gumy lub poliuretanu.
23. Prace porządkowe wokół pomnika, obsypanie dookoła żwirkiem, dzięki któremu woda deszczowa nie będzie rozpryskiwać ziemi na elementy kamienne.
24. Wykonanie pełnej dokumentacji powykonawczej wraz z wykresami stratygraficznymi zgodnej z załącznikiem nr 1, Rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 27 lipca 2011 r. (Dz. U. 2011 nr 165 poz. 987). w 2 egz. w wersji drukowanej i na CD w formacie pdf.)

mgr Paulina Lis
Historyk sztuki
renowator zabytków arch.
nr dypl. WHIS-419/318/99/00

Paulina Lis

mgr Paulina Lis
Historyk sztuki
renowator zabytków arch.
nr dypl. WHIS-419/318/99/00

Paulina Lis

FOTOGRAFIE

Fotografia nr 1

Kapliczka p.w. NMP Niepokalanie Poczętej.

Cmentarz wojenny nr 195, Szczepanowice, gm. Pleśna

Widok ogólny od strony zachodniej

Podwalina kapliczki zalana betonem. Powierzchnia postumentu wraz z cokołem pokryta grubą warstwą złuszczającej się farby. Kamień zabrudzony ptasimi odchodami oraz sokami z drzew co wraz z kurzem i wilgocią sprzyja rozwojowi porostów grzybów i innych mikroorganizmów. Piaskowiec jest wyraźnie zawilgocony, zasolony. Warstwa wierzchnia silnie osłabiona, osypuje się. Napis na postumencie nieczytelny. Rzeźba zwieńczenia była wielokrotnie malowana. Miejscami forma rzeźbiarska zatarta. Jej stan jest bardzo zły. Powierzchnia w wielu miejscach przy opukiwaniu głucho dudni, co świadczy o odparzonej i osypującej się warstwie przypowierzchniowej kamienia.

Fot. 2

Kapliczka p.w. NMP Niepokalanie Poczętej.

Cmentarz wojenny nr 195, Szczepanowice, gm. Pleśna

Widok ogólny od strony wschodniej.

Stan kamienia zły. Powierzchnia spęcherzona, osypująca się. Narożniki i krawędzie wyszczerbione, poubijane. Wokół postumentu widoczne są druty którymi przytwierdzano dekoracje. Niszczą one powierzchnię kamienia, osypując go i wyoblając krawędzie.

Fot. 3

Kapliczka p.w. NMP Niepokalanie Poczętej.

Cmentarz wojenny nr 195, Szczepanowice, gm. Pleśna

Widok ogólny od strony południowo-wschodniej

Na powierzchni kamienia widoczne są zazielenienia. Kamień silnie zdegradowany, a jego powierzchnia jest osłabiona zwietrzała i spękana.

Fot. 4

Kapliczka p.w. NMP Niepokalanie Poczętej.
Cmentarz wojenny nr 195, Szczepanowice, gm. Pleśna
Figura Najświętsza Maria Panna.

Widok od strony północno-zachodniej

Widoczne są liczne ubytki formy rzeźbiarskiej. Dopiero po oczyszczeniu piaskowca z warstw farby i uzupełnień, będzie możliwa ocena faktycznego stanu rzeźby. Głowa figury odłamana, przytwierdzona za pomocą zaprawy i drutu. Aureola pocięta, skorodowana, z resztkami farby. Brak kilku gwiazdek, a pozostałe są pocięte, z odłamanymi końcami ramion.

Fot. 5

Kapliczka p.w. NMP Niepokalanie Poczętej.

Cmentarz wojenny nr 195, Szczepanowice, gm. Pleśna.

Górna część postumentu, impost i mocowanie baldachimu.

Widok od strony południowo-zachodniej.

Widoczne są spękania kamienia, zluszczająca się farba. Do postumentu wkręcone są śruby podtrzymujące obejmę baldachimu. Elementy baldachimu pokryte kilkoma warstwami farby. Miejscami widoczne są spęcherzenia i rdza. Wsporniki wraz z baldachimem są silnie zabrudzone. Oplecione dekoracją i drutami, które sprzyjają degradacji elementów.

Fot. 6

Kapliczka p.w. NMP Niepokalanie Poczętej.

Cmentarz wojenny nr 195, Szczepanowice, gm. Pleśna.

Górna część cokołu i postument.

Widok od strony zachodniej

Widoczne są spękania i złuszczająca się farba. Napisy na postumencie nieczytelne, zatarte i miejscami złuszczone.